

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้ นับเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นทรัพยากรที่ให้ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่การเกษตร อีกทั้งปัญหาการเมืองการปกครอง และปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยปรับตัวไม่ทันต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลจากการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่ไม่สมดุล จากรายงาน โครงการประเมินผลการปลูกป่า และจัดทำผืนดินน้ำ (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และคณะ, 2551) กล่าวว่า จำนวนพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายในแต่ละปีมากกว่าจำนวนพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ได้รับการฟื้นฟู โดยระบุว่าจาก ปี พ.ศ. 2543 มีพื้นที่ป่าทั้งหมด 106,319,237.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.25 แต่ในปี พ.ศ. 2548 มีพื้นที่ป่าทั้งหมด 103,613,125 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.31 ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดปัญหาการแย่งชิงการใช้ทรัพยากร ส่งผลทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและลดจำนวนลงของพื้นที่ป่าไม้ และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในสังคมอีกด้วย

ปัญหาความขัดแย้งและปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มคนในสังคม จากความคิดที่ผูกขาดอำนาจในการบริหารจัดการป่าไม้ต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของภาครัฐเท่านั้น โดยได้กำหนดให้การป่าไม้เป็นสมบัติของชาติ ซึ่งรัฐบาลจะเป็นผู้ทำการควบคุม คุ้มครองป่า ยิงป่าสงวนแห่งชาติ ที่จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบลักษณะของการจัดเส้นแยกคนออกจากป่าอย่างชัดเจน ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 14 ที่ระบุว่า “ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใดยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แฝงวาง เสาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการเสื่อมเสียสภาพป่าสงวนแห่งชาติ” (กรมป่าไม้, 2551) และผลที่เกิดจากการผูกขาดอำนาจนี้เองทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนที่ยึดหลักดำรงชีวิตในพื้นที่ป่าของชุมชน แต่รัฐยึดหลักกฎหมายในการขับไล่ชุมชนออกจากพื้นที่ อันไม่มีข้อพิสูจน์อย่างชัดเจนในกรณีที่ชุมชนอยู่อาศัยมาก่อนประกาศให้เป็น

เขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื่องจากการกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในอดีตที่ผ่านมาไม่ชัดเจน ทั้งยังไม่มีมีการตรวจสอบอย่างจริงจังในหลายพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงช่องโหว่ของหลักกฎหมายที่ให้อำนาจในการจัดการป่าไม้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งก็นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการต่อสู้เผชิญหน้ากันในลักษณะของการอ้างอิง หยิบฉวย หรือตีความ การยึดหลักในการจัดการทรัพยากรที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าถึงพื้นที่ป่า การอ้างหลักการต่างๆ เพื่อใช้ในการต่อสู้ เพื่อการมีสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้บริบทของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงแนวทางของภาครัฐที่ดำเนินนโยบายในเรื่องการจัดการป่าไม้ตามแนวคิดตะวันตก ตามคำกล่าวของมร.เอช. เสดล ผู้เชี่ยวชาญป่าไม้ชาวอังกฤษที่ถูกส่งตัวมาเพื่อเป็นอธิบดีกรมป่าไม้คนแรก ในการก่อตั้งกรมป่าไม้ เมื่อ ปี พ.ศ. 2439 โดยยึดหลักว่า “ป่าไม้เป็นต้นทุนรวมของประชาชาติโดยส่วนรวม รัฐบาลจะต้องเข้าไปจัดการป่าไม้ ไม่ควรปล่อยให้อยู่ในมือของเอกชนคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะป่าสัก ควบเรือนมาอยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐบาลกลางโดยเด็ดขาด” (ศยามล ไกยูรวงศ์, 2546.) ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ผิดพลาด ที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ดังเช่นในงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบและปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับชุมชนในการจัดการทรัพยากร โดยรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว เช่น จากการศึกษาของ อานันท์ กาญจนพันธ์ และคณะ (2543) พอจะอนุมานได้ว่า แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนนั้น อาจจะใช้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างชุมชนได้ โดยอาจใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งในเรื่องนี้ได้ 4 มิติ คือ มิติแรกคือการศึกษาการจัดการทรัพยากรในเชิงอรรถประโยชน์ที่เน้นความเข้าใจระบบธรรมชาติว่าเป็นทรัพยากรสินสาธารณะที่มีประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนา มองธรรมชาติอย่างแยกส่วน และไม่ให้ความสำคัญกับชุมชน มิติที่สอง คือ การศึกษาการจัดการทรัพยากรในเชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศวิทยาธรรมชาติกับระบบสังคมวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง สำหรับในมิติการศึกษาที่สาม เป็นการศึกษาการจัดการทรัพยากรในเชิงสถาบัน ที่มองความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศวิทยาธรรมชาติกับระบบสังคมวัฒนธรรมที่ไม่ยึดติดเพียงชุมชนหน่วยเดียวในการจัดการ แต่จะเน้นการจัดการร่วมกันของหลายสถาบันในสังคม และมิติที่สี่ คือแนวทางการศึกษาการจัดการทรัพยากรในเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจที่มองเห็นความแตกต่างกันของการใช้อำนาจในการเข้าถึงและปกป้องทรัพยากร โดยอาศัยโครงสร้างทางอำนาจด้านเศรษฐกิจ การเมืองและอำนาจของชุมชนในการจัดการ

ในขณะที่เดียวกันนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2545) ได้วิเคราะห์ว่าอาจใช้ยุทธศาสตร์และรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ Boyle, P.G (1981); Chin, R. and Benne, K.D. (1976); Lippitt, G.L. (1973); Thomas, J.E. and Harries – Jenkins, G. (1975) ในการจัดการปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ เพราะการจัดการความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งนักวิชาการชาวต่างประเทศดังกล่าวได้พบว่า อาจมียุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงอยู่ 4 รูปแบบ รูปแบบแรกคือการอาศัยความเป็นเหตุเป็นผล ที่มีความเชื่อว่าโดยพื้นฐานของแต่ละบุคคลย่อมมีเหตุมีผลและเตรียมตัวที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่รู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่มีผลและมีความหมาย แต่ในทางกลับกันถ้าบุคคลเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่จำเป็นและมีความสำคัญ ก็จะแสดงพฤติกรรมในเชิงต่อต้านและขัดขวางออกมา รูปแบบที่สองคือการให้ศึกษาซ้ำ ที่เน้นสัมพันธภาพระหว่างประชาชนกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและธรรมชาติ ที่เน้นความสำคัญคือการให้ความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ตามความต้องการและแก้ไขปัญหของบุคคลได้ โดยอาศัยแนวคิด “การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย” ที่ต้องให้ความสำคัญแก่ระบบความเชื่อ ค่านิยม ปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ต้องเลี่ยงการบังคับขู่เข็ญหรือใช้มาตรการที่ส่อไปในทางเผด็จการ สำหรับรูปแบบที่สามคือการเปลี่ยนแปลงโดยใช้อำนาจ ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะบีบบังคับให้บุคคลแต่ละคนยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยที่ใช้ความกดดัน จากการใช้กำลัง กฎหมาย การข่มขู่ หรือแม้แต่ความรู้สึกเกรงใจ และรูปแบบที่อาจนำมาจัดการแก้ไขปัญหาดังนั้น คือรูปแบบวิธีการแบบผสมผสานตามความเหมาะสม ซึ่งกล่าวไว้ว่าเป็นยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการประยุกต์ทั้งสามรูปแบบกับการวางแผนและวางโครงสร้างในสถานการณ์และห้วงเวลาที่แตกต่างกันให้มีความเหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยในเรื่องดังกล่าวยังได้กล่าวว่าแนวคิดการใช้รูปแบบต่างๆ อาจจะเหมาะสมสำหรับสังคมบางสังคม และหากมีการใช้รูปแบบเดียวโดยตลอด ก็อาจจะเหมาะสมเพียงบางช่วงขณะหนึ่ง เช่น รูปแบบการใช้อำนาจบีบบังคับนั้นอาจจะได้ผลมากในระยะยาว แต่มักได้รับการต่อต้านเสมอ ดังนั้นการเลือกใช้รูปแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

จากการศึกษา และลักษณะความขัดแย้งในชุมชน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่กล่าวมาข้างต้นน่าจะเป็นอุปสรรคและปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ที่อาจจะทำลายการเจริญเติบโตของสภาพป่าสงวนแห่งชาติที่พึงอนุรักษ์ไว้ได้ รวมไปถึงการขยายการบุกรุกทำลายเพิ่มมากขึ้น และตราบไต่ที่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติยังหาข้อยุติไม่ได้ เมื่อปัญหาความขัดแย้งมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น อาจจะไปสู่ความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต

ผู้วิจัยจึงสนใจว่าความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีลักษณะอย่างไร มีปัจจัยและกระบวนการอย่างไรที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง นอกจากนี้ประสิทธิภาพและผลของการจัดการความขัดแย้งเป็นอย่างไรในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะ และแนวทางการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนอื่นอีกต่อไป โดยผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโดยเลือกพื้นที่ คือ บ้านพรสวรรค์ ซึ่งมีพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งถือว่าชุมชนนี้ได้เกิดความขัดแย้งขึ้น จากการกล่าวอ้างของภาครัฐว่าเป็นชุมชนมีการบุกรุกเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และขยายพื้นที่ทำกินมากขึ้น จนเป็นผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

เพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าวแล้วข้างต้น มีประเด็นปัญหาการวิจัยสำหรับการศึกษาที่ต้องการคำตอบที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ลักษณะของความขัดแย้งในพื้นที่เป็นอย่างไร? และอะไรคือปัจจัยความขัดแย้ง? เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างใครกับใคร? มีคนกลุ่มใดเกี่ยวข้องบ้าง? แล้วมีระยะเวลาานใด?
2. ปัจจัยและกระบวนการของความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นอย่างไร? มีอะไรบ้าง?
3. การจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด? แล้วมีผลการจัดการอย่างไร?

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและผลของการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางจัดการกับความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะของความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
2. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
3. สามารถหาแนวทางลดความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ของบ้านพรสวรรค์ ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

1) สภาพทั่วไปของพื้นที่

- บริบทของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง
- บริบทพื้นที่ของหมู่บ้านพรสวรรค์

2) ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าจอมทอง

- วิวัฒนาการของความขัดแย้งในพื้นที่
- ปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้ง
- การต่อสู้ของชุมชน
- สถานการณ์ของความขัดแย้งในปัจจุบัน
- มูลเหตุ และการจัดการความขัดแย้งเบื้องต้น

3) ปัจจัยและกระบวนการที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าจอมทอง

4) ประสิทธิภาพและผลของการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าจอมทอง

- การจัดการความขัดแย้งในช่วงแรก (พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2539)
- การจัดการความขัดแย้งในช่วงที่สอง (พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2542)
- การจัดการความขัดแย้งในช่วงปัจจุบัน (พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2553)
- ผลของการจัดการความขัดแย้ง

5) ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้ง

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ และเชิงปฏิบัติ

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกหมู่บ้านพรสวรรค์ ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเหตุผลที่เลือกพื้นที่นี้เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง และจากปัญหาการบุกรุกนี้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นจนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากร โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ชุมชนหมู่บ้านพรสวรรค์ ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินทำกินระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตั้งอยู่ที่ ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรในหมู่บ้านจำนวน 62 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 196 คน

กลุ่มที่ 2 ภาครัฐที่ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นผู้ในข้อมูลหลัก

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้ง

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มศึกษาข้อมูลในการก่อตั้งหมู่บ้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 จากนั้นจะศึกษาประเด็นความขัดแย้งที่เริ่มเกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2539 เพื่อให้ทราบถึงประเด็นลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น รวมถึงปัจจัยและกระบวนการของการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ และวิธีการจัดการความขัดแย้งที่ผ่านมา จนกระทั่งถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นการศึกษาถึงเชิงประวัติ และวิเคราะห์ถึงสาเหตุจากในอดีตถึงปัจจุบัน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ป่าซึ่งได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ความขัดแย้ง หมายถึง ปัญหาข้อพิพาท ที่ทำให้เกิดสถานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นส่งผลกระทบต่อไปสู่ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในพื้นที่ และผู้ที่เสียประโยชน์ได้พยายามต่อรองต่อสู้เพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์กลับคืน ผ่านการใช้อำนาจที่หลากหลายรูปแบบ

ลักษณะความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หมายถึง สถานการณ์ที่ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีความไม่ตรงกัน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน และอาจถึงเครือข่ายชุมชนได้ ส่วนใหญ่เกิดจากประเด็น การใช้ที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้ การแย่งชิงทรัพยากรน้ำ และผลประโยชน์แอบแฝงอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะอย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ 1.) ความขัดแย้งเชิงความคิด 2.) ความขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ และ 3.) ความขัดแย้งเชิงรูปธรรม ที่วัดได้จากพฤติกรรมความเป็นมิตรของกลุ่มที่มีต่อกัน

การจัดการความขัดแย้ง หมายถึง การแก้ไขปัญหาโดยวิธีการต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นของทั้งสองฝ่าย ที่ภาครัฐยึดหลักอำนาจ แต่ชาวบ้านยึดหลักการอยู่อาศัย เพื่อลดความขัดแย้ง ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อไป

ประสิทธิผล หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามกระบวนการจัดการความขัดแย้ง เปรียบเทียบจากเป้าหมาย คือ ความขัดแย้งลดลง

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งในที่นี้แบ่งเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่

- ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกชุมชน ซึ่งได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

- ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในชุมชน ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ปัจจัยต่างๆ

กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนต่อเนื่อง หรือสัมพันธ์กัน ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เลือก หรือใช้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคล/กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานต่างๆ ภายนอกที่อาจจะมีผลกระทบหรือได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ จากความขัดแย้งในพื้นที่ที่ต้องการให้บรรลุตามเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม